

תוכן עניינים

3.....	מבוא
4.....	דימוי עצמי
5.....	דמוגרפיה ודימוי עצמי
8.....	השערות המחקר
9.....	ביבליוגרפיה

מבוא

הדימוי העצמי מוגדר כהשתקפות פנימית של האופן בו האדם מעריך את יכולותיו (כהן & פרידמן, 2002), והינו מושפע ומתפתח במהלך השנים כתוצאה של משוב חיובי או שלילי אותה הוא מקבל מהסביבה כמו גם מהשוואה חברתית למול האנשים עימם הינו בא במגע. בנוסף, הדימוי העצמי הינו תלוי משתנים דמוגרפיים כגון גיל, סטטוס חברתי וכלכלי, הגדרת דתיות ועוד.

כך למשל נמצא (טוירמן, 2011), כי החל מגיל ההתבגרות ועד לקראת הזקנה לבנים היה דימוי עצמי גבוה יותר מאשר לבנות. דימוי עצמי חיובי בלתי מותנה, כזה בו אין על האדם לעמוד בציפיות הזולת על מנת לקבל משוב חיובי, הינו שלב חשוב על מנת להתקדם לעבר מימוש עצמי וכן מאפשר הגברת המוטיבציה להצלחה בעבודה.

בעבודה זו, ברצוננו לבחון את האופן בו אנשים תופסים את הדימוי עצמי שלהם וכיצד משתנים דמוגרפיים מעצבים הבדלים בין קבוצות מחקר שונות (מגדר, השקפת דתית, רמה סוציו-אקונומית, ואף גיל). שאלת המחקר הינה, כיצד משתנים דמוגרפיים כמו מגדר, השקפה דתית, רמה סוציו-אקונומית וגיל משפיעים על הדימוי העצמי? המחקר הינו מחקר כמותני ויעשה שימוש בנתונים שנאספו אשר באמצעות סעיף 49 בשאלון יבדוק דימוי עצמי של עובדים במגזרים שונים, וינתחו לפי משתנים דמוגרפיים שנרשמו למעלה. נרצה לראות כיצד משפיע המשתנה הדמוגרפי על דימוי עצמי על רבדיו השונים.

בסקירת הספרות, ראשית נתאר מהו דימוי עצמי תוך התייחסות לתאוריה הפנומנולוגית וכיצד הדימוי העצמי בא לידי ביטוי בהבדלים דמוגרפיים, כאשר נעסוק במחקרים שונים אשר בוחנים את הסוגיה.

דימוי עצמי

בעוד האדם מונע על ידי צורך בסיסי בהערכה חיובית וקבלת כבוד (כהן & פרידמן, 2002), הדימוי העצמי מהווה השתקפות פנימית של האופן בו האדם מעריך את יכולותיו, זו מושפעת ומתפתחת במהלך השנים כתוצאה של ההערכה אותה הוא מקבל מהסביבה. דימוי עצמי שלילי נובע לרוב מקבלת הערכה שלילית או תפיסה שלה כ-כזו מהסביבה לעומת זאת, דימוי עצמי חיובי ניתן לראות בשני אופנים מותנה ובלתי מותנה. דימוי עצמי חיובי מותנה הינו כזה התלוי במימוש ציפיות של אחרים במקרה כזה האדם יחווה דיסוננס בין הרצונות האישיים שלו לבין ריצוי הסביבה על מנת לקבל תגובות חיוביות. דימוי עצמי חיובי בלתי מותנה הינו כזה בו האדם חווה הערכה חיובית מסביבתו ללא צורך בעמידה בציפיות כאלו ואחרות מהסביבה דימוי עצמי חיובי בלתי מותנה הינו נדבך חשוב על מנת להתקדם לעבר מימוש עצמי.

הספרות מתייחסת לדימוי עצמי כמושפע משלושה גורמים מרכזיים (Pierce & Gardner, 2004): מידע מרומז מהסביבה בה האדם חי, משוב אותו הוא מקבל מהאנשים הקרובים לו ולבסוף תחושת היכולת הפנימית של האדם הנובעת מניסיון העבר. כמו כן, החוקרים מדגישים כי כאשר מדובר על דימוי עצמי בסביבת העבודה ניתן לראות השפעה זהה מאותם שלושה גורמים אך אלו ממוקדים ביכולות המקצועיות ובסביבת העבודה. בנוסף הספרות מציינת כי לדימוי עצמי השפעה על המוטיבציה והגישה של העובד בעבודה. דוגמא להשפעת סביבת העבודה ניתן לראות במקומות עבודה בהם נעשה שימוש ריכוזי במכונות, החוקרים טוענים כי עובדים אלו לרוב נמצאו כבעלי דימוי עצמי נמוך יותר כאשר הטענה היא כי ההסתמכות על סביבת עבודה ממוכנת היוצרת היררכיה קשיחה גורמת לעובד לחוש פחות מוערך וכתוצאה מכך מורידה את הדימוי העצמי שלו.

בנוסף, הדימוי העצמי מושפע לא רק מההערכה אותה חווה האדם (טוירמן, 2011), אלא גם ממה שמכונה השוואה חברתית. במצב זה האדם ממקם עצמו ואת התקדמותו בהתאם להשוואה אותו הוא עורך אל מול החברה בה הוא נמצא. אם זה השוואה כלפי מטה למול אנשים הנתפסים בעינינו כפחותים מאתנו ואם זה השוואה כלפי מעלה למול אנשים הנתפסים כעליונים עלינו. המצב הראשון מאפשר את שיפור הדימוי העצמי ואילו השני מוריד את הדימוי העצמי.

דמוגרפיה ודימוי עצמי

בהמשך לכך, מחקרים רבים מצביעים על הבדלים בין המינים ברמות הדימוי העצמי כאשר הממצאים מראים בנוסף שינויים בין המינים כתלויי גיל. כך נמצא כי החל מגיל ההתבגרות ועד לקראת הזקנה לבנים היה דימוי עצמי גבוה יותר מאשר לבנות. מספר מחקרים קישרו הבדל זה לתהליכי סוציאליזציה ולמידת תפקידים מגדריים המוכתבים על ידי החברה כאשר להורים ומוסדות החינוך תפקיד מרכזי בתהליך חברתי זה. תהליך הסוציאליזציה המשפיע על הדימוי העצמי גם מתווך בחירת מסלול מקצועי אף הוא פעמים רבות עלפי מבנים מגדריים ובאופן כללי בנות רבות נוטות למקצועות הומניים לעומת בנים הנוטים יותר למקצועות מדעיים זאת למרות ממצאים המראים יכולות זהות של גברים ונשים בתחום. בחירה זו מתחילה עוד בבחירת מסלול השכלה בתיכון והשכלה זו הינה מדד מרכזי בקביעת לא רק תחום העיסוק העתידי אלא אף את מעמדם החברתי ולבסוף ההצלחה של הפרט בחברה ובשוק העבודה.

למעשה סוציאליזציה ממשיכה לשחק תפקיד משמעותי בדימוי עצמי שונה בין נשים וגברים, וכאשר מסתכלים על דימוי עצמי של נשים, נראה כי רמת החיבור שלהן עם אחרים משמעותיים מהווה השפעה חשובה עליהן ועל האופן בו הן תופסות עצמן לעומת זאת עבור גברים דווקא העצמאות והנפרדות משחקים תפקיד חשוב בדימוי העצמי שלהם. בנוסף לכך, בשל הנטייה החברתית המודרנית הינה להעדיף עצמאות על פני שיתוף פעולה נטייה זו מהווה עבור הנשים פגיעה נוספת בדימוי העצמי וכן פגיעה במעמדן החברתי שפוגע אף יותר בדימוי העצמי של האישה.